

Högskolan i Borås
Rektor

Caroline Cruz
BESLUT

2005-01-21
Reg.nr 31-527-04

Oklarheter vid antagning till beteendevetarprogrammet vid Högskolan i Borås Anmälan

Ett antal studenter vid Högskolan i Borås har via Liza Persson som kontaktperson anmält högskolan till Högskoleverket för missförhållanden på beteendevetarprogrammet. Studenterna har i sin anmälan och vid senare skriftväxling anfört i huvudsak följande.

Anmälan gäller bl.a. undermålig planering av utbildningen; kursplanerna var ofullständiga och informationen till studenterna om utbildningens innehåll, syfte och examen var bristfällig. En examen som inte existerar utlovades. Dessutom fick studenterna ingen respons när bristerna påtalades. Höstterminen 2002 började studenterna på den fristående kursen psykologi A vid högskolan. Kort därefter informerade högskolan dem om att ett beteendevetarprogram eventuellt skulle starta höstterminen 2003 och att kurserna psykologi A och psykologi B skulle ingå i programmets första år. Studenterna skulle enligt högskolan få möjlighet att "gena in" till programmets tredje termin, om de fullgjort kurserna i psykologi A och B. Studenterna skulle sedan läsa programmets kurser inom ramen för beteendevetarprogrammet. Högskolan uppmuntrade dem att ta chansen att "gena" eftersom den inte skulle återkomma. Även om de läser inom ramen för programmet studerar de officiellt på fristående kurser. De har dock fått motstridiga uppgifter på frågan om de läser på ett program eller fristående kurser. Vid kursstart höstterminen 2003 fick studenterna inte kursplaner för kurserna psykosociala aspekter, arbetsrätt och företagsekonomi. De fick endast ett preliminärt schema och en litteraturlista för kursen psykosociala aspekter. Den slutgiltiga kursplanen sändes aldrig till studenterna utan lades endast ut på högskolans webbplats utan att studenterna informerades om detta. Först i mitten på terminen fick de reda på när kursen i företagsekonomi skulle starta. Studierektorn, tillika kursansvarig, refererade vid ett antal tillfällen till att programmet skulle leda till en beteendevetarexamen. Den fjärde terminen fick de reda på att denna yrkesexamen inte existerar, vilket kom som en chock. När studierektorn förklarade vad programmet egentligen "skulle ge" uppgav hon att de skulle få denna examen så fort "Högskoleverket beslutar att en sådan skall få

BESLUT

2005-01-21

Reg.nr 31-527-04

Sid 2

finnas”. Studenterna ansåg vidare att vissa föreläsare var inkompetenta. När de framförde sin kritik gav den kursansvariga ett löfte om att de två kritiserade föreläsarna inte skulle få undervisa mer. Detta löfte hölls inte och andra försök att korrigera bristerna gjordes inte. De har framfört sina klagomål personligen eller via e-postmeddelanden till föreläsare, kursansvariga samt dåvarande prefekt och studierektor. Vidare togs deras kritik emot på ett nedsättande sätt. Studenterna vill vara anonyma med tanke på repressalier och önskar att högskolan rättar till bristerna. De vill dessutom att Högskoleverket ger besked om högskolan ha rätt att enbart informera om kursplaner och ändrade scheman på högskolans webbplats.

Till anmälan har fogats dokumenten rubricerade ”Mycket preliminärt schema” och ”Förslag litteratur Psykosociala aspekter”.

Synpunkter från en tidigare lärare

En tidigare lärare vid högskolan har till verket kommit in med synpunkter på förhållandena på institutionen för pedagogik under vårterminen 2003. Hans redogörelse handlar i huvudsak om arbetssituationen på institutionen. Han har uppgett bl.a. att två av lärarna har brutit mot forskningsetiska principer och förtalat honom. Av hans skrivelse framgår också att han stöder studenternas beskrivning av högskolans behandling av dem och förhållandena på institutionen med bl.a. inkompetenta lärare. Det framgår också att han vänt sig till Sveriges universitetslärarförbund (SULF). Därutöver kräver han skadestånd för psykiskt lidande till följd av bl.a. en usel tjänsteplanering.

Utredning

Högskolans yttrande

På Högskoleverkets anmodan har Högskolan i Borås, genom prorektorn Lena Nordholm och prefekten på institutionen för pedagogik Jörgen Tholin, yttrat sig över studenternas anmälan och skrivelser från den tidigare läraren vid högskolan samt anfört i huvudsak följande.

Beteendevetarprogrammet startade läsåret 2003–2004. Programmet är treårigt och leder till en filosofie kandidatexamen med psykologi som huvudämne. Första året läser studenterna 40 poäng psykologi och andra året finns utrymme för eget val. Tredje året läser studenterna psykologi 41–60 poäng samt en kurs i tillämpad pedagogik. Några av kurserna är exklusivt utformade för programmet och går inte att läsa som fristående kurser. Detta gäller bl.a. kurserna arbetsrätt och psykosociala aspekter.

Planering och information om beteendevetarprogrammet

När beteendevetarprogrammet planerades var utgångspunkten att det skulle starta under läsåret 2004. Under planeringen framkom dock att det fanns intresse bland de studenter som läste fristående kurser under läsåret 2002–2003 att ta del av de kurser som var exklusivt utformade för programmet. Inledningsvis var institutionsledningen motståndare till idén eftersom det skulle innebära att

BESLUT

2005-01-21

Reg.nr 31-527-04

Sid 3

planeringen för programmen måste påskyndas för att bli klar ett år tidigare än det var tänkt. Studenttrycket var emellertid mycket starkt och institutionen beslöt, efter information och diskussion med de berörda studenterna, att på försöksbasis låta dem ta del av de kurser som senare skulle ges i programmet. Informationen var klar och tydlig avseende hur de planeringsmässiga förutsättningarna såg ut. Effekten av att studenterna skulle tillåtas att läsa kurserna ett år innan de gavs på programmet var att framförhållningen inte kunde vara så god som i andra delar av institutionens verksamhet. Efter informationen beslöt sig 20 psykologistuderenter för att anta erbjudandet om att läsa kurser som ingick i programmet. Det var studenternas egen önskan att få "gena in" som gjorde att institutionsledningen öppnade för den möjligheten. Möjligheten att gena erbjöds bara under ett år vilket motiverades av att programmet därefter gavs. Institutionsledningen hävdar bestämt att det inte har förekommit att man har talat med studenterna om att beteendevetarprogrammet skulle leda till en yrkesexamen. Vad gäller informationen om syfte och mål med beteendevetarprogrammet fanns den att tillgå dels på institutionens hemsida, dels i det informationsmaterial som utarbetades till de sökande på programmet. Under våren informerades studenterna om möjligheten att läsa de kurser som de själva hade efterfrågat och som ingår i beteendevetarprogrammet. Vid samma tillfälle gavs även möjlighet att anmäla sitt intresse för att studera vidare på angivet sätt. Vid läsårets början, den 18 september 2003, kallade studierektorn de berörda studenterna till ett möte där planen för hur studierna skulle läggas upp förklarades.

Information om kursplaner på högskolans webbplats

Institutionen har under de senaste åren gått över från att lämna skriftlig information på anslagstavlor och s.k. klassfack till att lägga ut information på en kommunikationsplattform, Luvit. Samtliga studenter och lärare på en kurs har access till plattformen. Här ges all relevant information om bl.a. kurser, schemaändringar och litteratur. Studentutvärderingar har visat att detta är mycket uppskattat av de flesta studenter. All information finns samlad på ett ställe och det finns möjlighet att gå tillbaka och kontrollera informationen. De problem som kan uppstå vid en students frånvaro när informationen ges elimineras nu helt. Studenterna uppmanas att regelbundet gå in på Luvit för att hålla sig uppdaterade. De studenter som inte har tillgång till dator eller Internetuppkoppling hemma har goda möjligheter att gå in på Luvit när de befinner sig på högskolan. Såväl institutionen som biblioteket har ett stort antal studentdatorer. Institutionen skickar alltså inte kursplaner till studenterna, inte heller meddelar man på något annat sätt studenter och lärare varje gång ny information läggs in på Luvit. Även det tidigare systemet med s.k. klassfack byggde på att facken tömdes av studenterna med jämna mellanrum. Såväl kursplan som litteraturlista för kurserna arbetsrätt och psykosociala aspekter har på detta sätt lagts ut på Luvit. Eftersom studenterna tidigare hade läst kurser på högskolan, var de redan vana vid att hämta information via Luvit.

BESLUT

2005-01-21

Reg.nr 31-527-04

Sid 4

Kursplaner

Kursplanen för kursen arbetsrätt, fem poäng, antogs den 25 november 2003 och kursen startade den 8 december 2003. Kursplanen för psykosociala aspekter blev dock försenad av flera skäl. Den främsta orsaken var att institutionen ålades ett kraftigt sparbeting, vilket innebar att ett flertal tidsbegränsat anställda lärare inte fick förnyade förordnanden. Tillsättningen av kursansvarig och övriga lärare drog ut på tiden, vilket medförde att institutionsstyrelsen inte hade fastställt kursplanen när kursen startade. För att ge studenterna en möjlighet att planera sina studier delades ett preliminärt schema och en litteraturlista med läsanvisningar ut drygt två veckor innan kursen startade. Kursen företagsekonomi, 10 poäng, har en antagen kursplan sedan länge.

Antagning och examen

De som valde att anmäla sig som "genare" kommer att få en filosofie kandidat-examen med psykologi som huvudämne. Att läsa dessa kurser som fristående är inte möjligt, eftersom flertalet av kurserna är exklusivt utformade för programmet. Högskolan vill framhålla att studenterna inte är antagna till ett program utan har valt att läsa de kurser som ingår i programmet ett år i förväg. Anmälaren menar att de studenter som valt att gena inte finns inskrivna på programmet, utan att de i stället är organisatoriskt registrerade på fristående kurser. Detta äger sin riktighet och förklaras av de tidigare angivna förutsättningarna för att kunna gena, vilket studenterna har blivit informerade om tidigare och som de valt att acceptera. Det bör framhållas att dessa studenter aldrig har sökt till beteendevetarprogrammet i konkurrens med andra utan blivit antagna på mer förmånliga premisser. Vid antagningen hösten 2003, då programmet officiellt startade, hade beteendevetarprogrammet 259 förstahandssökande till 25 platser, vilket gör det till det näst mest eftersökta programmet vid högskolan. Detta till trots får de studenter som gjort anmälan samma utbildning och samma examensbevis som om de läst på beteendevetarprogrammet vid ordinarie kursstart och med de antagningsregler som råder.

Kritik mot lärare

Studenter som läste psykologi 2002–2003 riktade kritik mot två lärare i kursutvärderingar och vände sig också till studierektorn. Frågan har hanterats genom att institutionsledningen diskuterade med de två lärarna om vilka förändringar som kunde göras. En åtgärd var att läsa en högskolepedagogisk kurs vilket de båda lärarna gjorde på Högskolan i Borås.

Högskolan har till Högskoleverket bl.a. gett in en utbildningsplan över beteendevetarprogrammet. Utbildningsplanen som är daterad i mars 2004 anges träda i kraft fr.o.m. höstterminen 2003 och är fastställd i maj 2003. Därutöver har högskolan kommit in med kursplaner som ingår i programmet bl.a. kursplanen för psykosociala aspekter om tio poäng.

Studenterna har lämnat synpunkter på högskolans yttrande.

BESLUT

2005-01-21

Reg.nr 31-527-04

Sid 5

Övrig utredning

Högskoleverket har tagit del av de av studenterna och högskolan inlämnade dokumenten. Högskoleverket har dessutom via högskolans webbplats tagit del av högskolans organisations-, besluts- och delegationsordning samt examensordning.

På Högskoleverkets förfrågan har Jörgen Tholin, tidigare prefekt på institutionen för pedagogik, den 20 december 2004 per telefon lämnat följande information. I studenternas antagningsbesked anges att de är antagna till beteendevetarprogrammet. Beträffande skrivningen i utbildningsplanen för beteendevetarprogrammet att programmet leder till en filosofie kandidatexamen med beteendevetenskap som huvudämne måste det vara fråga om ett skrivfel. Det skall stå filosofie kandidatexamen med psykologi som huvudämne.

Jörgen Tholin har därefter till Högskoleverket givit in den informationsbroschyr som högskolan utarbetat till de sökande på programmet.

Bedömning

Högskoleverket vill inledningsvis klargöra att verket har till uppgift att kontrollera att lagar och förordningar på bl.a. högskoleområdet följs. Verket utreder i regel inte frågor som kan överprövas av någon domstol eller som hör till någon annan myndighets ansvarsområde. Synpunkterna från den tidigare läraren vid högskolan, som i huvudsak rör arbetsrättsliga frågor, utreds inte eftersom dessa frågor hanteras av hans fackförbund SULF. Vad gäller hans skadeståndsanspråk är det Justitiekanslern, som kan besluta om skadestånd till enskild. Högskoleverket tar i beslutet således endast upp de frågor i studenternas anmälan som kan bedömas inom verkets tillsynsverksamhet.

Antagning

Begreppet ”gena in” finns varken i högskolelagen eller i högskoleförordningen. Högskolan har uppgett att studenterna aldrig har sökt till beteendevetarprogrammet i konkurrens med andra utan blivit antagna på mer förmånliga premisser men att det inte är möjligt att läsa vissa av kurserna inom programmet som fristående eftersom flertalet av kurserna är exklusivt utformade för programmet. Av utbildningsplanen för beteendevetarprogrammet framgår att behörighetskravet för tillträde till programmet är grundläggande behörighet för högskolestudier. Av den preliminära kursplanen för psykosociala aspekter framgår att kursen ingår i bl.a. beteendevetarprogrammet och att det för tillträde till kursen krävs 40 poäng från bl.a. detta program. I sitt yttrande till verket har högskolan anfört att studenterna inte var antagna till programmet. Det skulle ha inneburit att studenterna fick delta i både undervisning och examination för kurserna inom programmet utan att de var formellt antagna till programmet. Genom de uppgifter som Jörgen Tholin lämnat får det numera anses utrett att studenterna är antagna till programmet. Däremot är det inte utrett hur själva antagningsförfarandet gått till.

BESLUT

2005-01-21

Reg.nr 31-527-04

Sid 6

Kursplaner

Av 6 kap. 3 § högskoleförordningen (1993:100) framgår bl.a. att en högskola skall se till att nödvändig information om högskolan finns tillgänglig för den som avser att börja grundläggande högskoleutbildning.

Enligt 6 kap. 6–9 §§ högskoleförordningen (1993:100) skall det för kurs inom grundläggande högskoleutbildning finnas en kursplan och för ett utbildningsprogram finnas en utbildningsplan samt för kurserna inom programmet kursplaner. I bestämmelserna anges dessutom vad utbildningsplanen och kursplanerna skall innehålla. Kursplanen skall upplysa om bl.a. kursens benämning, syftet med kursen, det huvudsakliga innehållet i kursen, den kurslitteratur och de övriga läromedel som skall användas, de krav på särskilda förkunskaper och andra villkor som gäller för att bli antagen till kursen samt formerna för att bedöma studenternas prestationer. I utbildningsplanen skall anges de kurser som utbildningen omfattar och den huvudsakliga uppläggningsplanen av utbildningen.

Från den 1 januari 2005 skall det i kursplanen också anges när kursplanen eller ändring av den skall börja gälla samt de övergångsbestämmelser och övriga föreskrifter som behövs. En liknande bestämmelse har införts för utbildningsplaner.

Högskolan har i sitt yttrande till Högskoleverket uppgett att information om beteendevetarprogrammets syfte och mål fanns på institutionens hemsida och i det informationsmaterial som utarbetades till de sökande på programmet. Av informationsbroschyren som Högskoleverket tagit del av framgår dock inte vilken examen utbildningen leder till. Det är emellertid i första hand av utbildningsplanen och kursplanerna som informationen om utbildningarna skall framgå. Dessa dokument skall ge studenter och andra personer information om innehållet i utbildningen och de krav som ställs. Högskoleverket har i tidigare beslut (se bl.a. beslut 2004-01-26, reg.nr 31-2754-03) pekat på utbildningsplanernas och kursplanernas betydelse för studenternas rättssäkerhet. Högskolan är som myndighet skyldig att se till att utbildnings- och kursplaner finns när studenterna påbörjar utbildningen och detta ansvar är oberoende av om studenterna får information på annat sätt.

Enligt högskolans delegationsordning är det institutionsstyrelsen som skall fastställa kursplaner. När studenterna började på kursen psykosociala aspekter saknades dock en av institutionsstyrelsen fastställd kursplan, vilket högskolan är medveten om. Högskolan har som förklaring till att kursplanen blev försenad hänvisat till ekonomiska förhållanden på institutionen.

Högskolan har uppgett att beteendevetarprogrammet leder till en filosofie kandidatexamen med psykologi som huvudämne. Denna examen skall även de som anmälde sig som ”genare” få. I utbildningsplanen för beteendevetarprogrammet anges att programmet leder till en filosofie kandidatexamen med beteendevetenskap som huvudämne. Högskolan har dock enligt sin

BESLUT

2005-01-21

Reg.nr 31-527-04

Sid 7

examensordning inte inrättat ett sådant huvudämne. Högskolan har genom Jörgen Tholin upplyst verket om att den skrivningen i utbildningsplanen måste vara ett skrivfel.

Information om kursplaner på webbplats

Studenterna har ifrågasatt högskolans rätt att informera om kursplanerna på högskolans webbplats. Högskoleverket konstaterar följande.

Föreskrifter är den beteckning som används i 8 kap. regeringsformen för rättsregler, dvs. för regler som bestämmer enskildas och myndigheters handlande. Kännetecknande för en föreskrift är att den är bindande och generellt gällande. Föreskrifter i en utbildningsplan eller en kursplan är föreskrifter i den mening som avses i 8 kap. regeringsformen. Det som föreskrivs i dessa dokument är alltså regler som är generellt tillämpbara och bindande för såväl högskolorna som studenterna.

Författningar måste kungöras för att de skall bli gällande mot envar. Med kungörande avses åtgärder för att sprida kännedom om författningen. Av lagen (1976:633) om kungörande av lagar och andra författningar framgår att författningar som har beslutats av myndigheter under regeringen skall kungöras enligt lagen. Med författningar skall förstås lagar, förordningar och andra rättsregler som i 8 kap. regeringsformen betecknas som föreskrifter.

Eftersom högskolorna är myndigheter under regeringen och utbildnings- och kursplaner innehåller föreskrifter i regeringsformens mening är kungörandelagen tillämplig på högskolornas föreskrifter. Detsamma gäller bestämmelserna i författningssamlingsförordningen (1976:725). I dessa författningar regleras dock inte var högskolornas föreskrifter i utbildnings- och kursplaner skall kungöras.

Högskoleverket slår i rapporten ”Högskolornas regler och delegeringssystem 1999:5 R”, s. 22 fast, att det saknas klara centrala regler om hur och var högskolornas föreskrifter skall kungöras. Högskoleverket anser i rapporten dock att det inte finns något behov att införa bestämmelser om kungörande av högskolornas föreskrifter i utbildnings- och kursplaner i särskilda författningssamlingar, eftersom utbildnings- och kursplaner vänder sig till en särskild krets av människor, dvs. de som söker till eller deltar i just den kurs eller slag av utbildning kursplanen eller utbildningsplanen reglerar. Bestämmelserna i högskoleförordningen om att det skall finnas utbildnings- och kursplaner fyller även den roll som kungörande av författningar i författningssamlingar syftar till dvs. att sprida kunskap om författningar. Med hänsyn till sin mängd och karaktär lämpar sig dessa föreskrifter inte att kungöras i författningssamlingar.

Mot denna bakgrund kan det konstateras att högskolorna inte behöver kungöra sina kursplaner i någon författningssamling eller på något annat formbundet sätt. Högskolorna skall dock informera om sina kursplaner. Sättet som detta skall ske på är upp till högskolorna att bestämma. Det finns således inga formella hinder att som Högskolan i Borås gör informera om sina kursplaner via högskolans webbplats. Det är dock viktigt att kursplanerna alltid fastställs av det organ som

BESLUT

2005-01-21

Reg.nr 31-527-04

Sid 8

högskolestyrelsen utsett och att dokumenten finns att tillgå även i pappersform för dem som begär det.

Sammanfattande bedömning

Högskolan har låtit studenterna börja på en utbildning som inte var färdigplanerad. Att kursplanen för kursen psykosociala aspekter inte var fastställd liksom att framförhållningen inte var så god har högskolan själv medgett. Studenterna har varit osäkra på om de är antagna till beteendevetarprogrammet och vilken examen de skall få. Antagningsförfarandet för de aktuella studenterna har varit otydligt till och med för högskolans ledning och de ansvariga för utbildningen. Informationen om och förutsättningarna för studierna har sammanfattningsvis varit bristfälliga och för detta måste högskolan kritiseras.

Högskoleverket förutsätter att högskolan ser över sina antagningsrutiner och ser till att fastställda kursplaner finns när studenterna påbörjar en utbildning. Högskoleverket har däremot inget att invända mot att högskolan informerar om kursplanerna genom högskolans webbplats.

Detta beslut har fattats av chefsjuristen Annica Lindblom i närvaro av verksjuristen Teresa Edelman efter föredragning av verksjuristen Caroline Cruz.

Annica Lindblom

Caroline Cruz

Kopia till
Liza Persson
Sven-Erik Fernaeus